

EUROPEAN POLICY BRIEF

MYWEB: MEASURING YOUTH WELL-BEING

DOMÉNY A HLAVNÉ ZISTENIA VO VZŔAHU K DETSKÉMU A MLÁDEŇNÍCKEMU BLAHOBYTU NA SLOVENSKU

THE DOMAINS AND MAJOR ASSUMPTIONS OF CHILDREN AND YOUNG PEOPLE'S WELL-BEING IN SLOVAKIA

Táto druhá politická správa z riešeného projektu MYWeB v rámci 7. Rámcového programu EK, ktorý zahŕňa partnerov z 11 krajín, informuje o relevantných národných zisteniach a politických implikáciách pre Slovenskú republiku.

Trvajúci projekt

Začiatok projektu marec 2014

17 jún 2016

SUMMARY IN ENGLISH

The findings from international surveys and studies indicate that, in Slovakia, the general trend of life satisfaction is declining in practically all age groups. Focusing on children and young people in Slovakia, we may demonstrate that such a pattern is continuously visible throughout national and international studies, including the recent MYWeB direct engagement with children and young people. The major domains of subjective and material well-being include income, employment, housing, health, education, family and social environment, safety and overall satisfaction with life. It has been proved, both in previous studies and MYWeB focus groups and individual interviews with children and young people, that the understanding and major assumptions of well-being categories is below the EU average, especially in the attributes of work, housing and community life obligations, including the problem-solving skills. The concept of well-being among children and young people in Slovakia is usually associated with material wealth – money, property ownership and luxury.

INTRODUCTION

MYWeB je projekt financovaný Európskou úniou, ktorého cieľom je zistiť možnosť realizovať prvotnú európsku longitudálnu štúdiu zameranú na deti a mládež a zozbierať dáta o ich blahobyte. Trinásť

univerzít a výskumných inštitúcií v jedenástich európskych krajinách spolupracujú na získanie informácií, ktoré už k tejto téme existujú, na zachytenie politických priorít pre deti a mládež s ohľadom na ich blahobyt a sústreďujú sa na konkrétne výzvy a možné problémy realizácie takejto významnej štúdie.

V projekte sa zaujímame najmä o:

- Objektívne a subjektívne aspekty blahobytu detí a mládeže
- Aspekty zdravia, blahobytu a chudoby
- Rodinné skúsenosti, vrátane rozpadu rodín a oddelených manželstiev, prípadné zlúčenia rodín a následky pre deti
- Skúsenosti s bývaním, edukačné a vzdelávacie trajektórie
- Prechod mladých ľudí zo školy do práce
- Formovanie vzťahov mladých ľudí, prípadne ich rozpad
- Mapovanie pretrvávajúcich skúseností a dynamika vývoja kruhu priateľov
- Organizačná participácia, občianske a voľnočasové aktivity
- Zachytenie skúseností najzraniteľnejších skupín obyvateľstva.

Projekt zahŕňa rôznorodé komponenty, ktoré poskytujú ucelený pohľad na informácie, ktoré považujeme za dôležité pre jednotlivé politiky v rámci Európy, aby bolo možné zdôrazniť potrebu zvýšeného povedomia o detskom a mládežníckom blahobytu. Projekt preto zahŕňa:

- Proces vlastnej interpretácie rôznych aspektov blahobytu z hľadiska mladých ľudí. Mladí ľudia takisto prispievajú k rozvoju výskumných inštrumentov a rozhodnutí o vhodnosti použitých nástrojov zberu dát.
- Rozsiahle spektrum odborníkov v štátnej správe, neziskových organizáciách, akademickej obci a praxi pre zber a použitie dát o blahobytu.
- Identifikáciu súčasných a dostupných dátových zdrojov.
- Vyhodnotenie vhodnej metodológie pre dotazník.
- Analýzu nákladov realizácie európskej longitudinálnej štúdie pre deti a mládež.

Ciele tejto politickej správy

Táto druhá správa informuje o skúsenostiach z terénneho prieskumu a merania hlavných domén detského a mládežníckeho blahobytu na Slovensku, teda hlavné zistenia vo vzťahu k doménam subjektívneho blahobytu. Do popredia záujmu kladieme predchádzajúci výskum blahobytu, ktorý sa týka práve týchto skupín obyvateľstva prostredníctvom rôznorodých štúdií a výskumných správ ako napr. štúdia OECD alebo Prieskum kvality života v Európe. Časť tejto správy je venovaná rôznym aspektom a porozumeniu subjektívneho blahobytu v normatívnom rámci doplnenom o výsledky z realizácie fokusových skupín a hĺbkových rozhovorov s mladými respondentmi. Politická správa má teda čiastočne komparatívny character spolu s implikáciami pre tvorbu politiky, čo priamo vyplýva z výskumných dát a iných štúdií merania detského a mládežníckeho blahobytu.

DÔKAZY A ANALÝZY

Hlavné zistenia Prieskumu kvality života v Európe s dôrazom na vplyv krízy na kontinente indikujú, že na Slovensku menej ako 30% respondentov vníma svoju budúcnosť optimisticky, podobne ako výsledky prieskumu v Grécku a Portugalsku. Celková spokojnosť so životom na Slovensku v roku 2012 bola pod európskym priemerom (7.1), kde na stupnici od 1 do 10 (1-veľmi nespokojný, 10-veľmi spokojný) bolo priemerné hodnotenie slovenských respondentov na úrovni 6.4. Navyše, na základe vekových skupín obyvateľstva (18-24, 25-34, 35-49, 50-64, 65+) úroveň spokojnosti so životom dosahuje postupný klesajúci trend. Podľa Indexu lepšieho života OECD je pre Slovákov najdôležitejšia celková spokojnosť so životom nasledovaná doménami ako je zdravie a bezpečnosť, zatiaľčo najmenej dôležité témy predstavuje práca, bývanie a občianske povinnosti.

Na potrebu ďalšieho skúmania kvality života detí a dospievajúcich mladých ľudí na Slovensku upozorňujú práce, ktoré sa zaoberajú uvedenou problematikou. Závety príspevku autorov A. Mustagrudiča a D. Marka z roku 2012 konštatujú neexistenciu jednoznačných záverov, ktoré sa týkajú

kvality života a prítomné limity doteraz publikovaných výskumov u dospievajúcich osôb, zároveň zdôrazňujú zvýšený záujem o problematiku v tomto dôležitom vývojovom období jedinca. Podobným spôsobom zdôrazňuje potrebu investovať do rozličných zámerov, ktoré by smerovali k úprave podmienok pre plnohodnotný život detí a mládeže aj autorka Bakošová (2012). Konkrétne výsledky štúdií kvality života mladých ľudí na Slovensku sa nachádzajú v hodnotení OECD: How's Life in the Slovak Republic? z októbra 2015. Z pohľadu detí a mladých ľudí dosiahla Slovenská republika negatívne výsledky v porovnaní s ostatnými krajinami OECD v nasledujúcich oblastiach: príjem, práca, podmienky bývania, zdravie, vzdelanie, rodina a sociálne prostredie, bezpečnosť a spokojnosť so životom. K ďalším dôležitým zisteniam patria skutočnosti, ktoré hovoria o jednom z najvyšších podielov detí žijúcich v domácnosti s minimálne jedným nezamestnaným rodičom (jeden z najvyšších podielov v krajinách OECD), úmrtnosť novorodencov sa nachádza nad priemerom OECD, úroveň čítania a schopnosť riešiť problémy u mladých ľudí je pod priemerom krajín OECD. Pozitívnejšie výsledky detí a mladých ľudí na Slovensku v porovnaní s ďalšími krajinami OECD boli z pohľadu obezity alebo pocitu zaťaženia zo školy, resp. rodiny bez jej pracujúcich členov. Nerovnosti v životnom blahobyte detí na Slovensku hovoria o vyššej úrovni čítania tých, ktorí pochádzajú z rodiny s vyšším sociálno-ekonomickým statusom (OECD, 2015).

Ako vyplýva z terénneho prieskumu a obsahovej analýzy rozhovorov v projekte MyWeb, je možné identifikovať viaceré faktory, ktoré ovplyvňujú rôznorodé porozumenie konceptu blahobytu, ako napr. vekové skupiny, rodové rozdiely, sociálne pozadie a pôvod, úroveň aktivizácie a vzdelania. Veková kategória 13-15 rokov, t.j. žiaci základných škôl rozlišujú a rozumejú koncept blahobytu prostredníctvom toho, čo počujú a zažívajú vo svojich domovoch, od rodičov a príbuzných. Respondenti v tejto vekovej kategórii nie sú ovplyvňovaní externými faktormi ako je napríklad televízia alebo masové médiá. Pre porovnanie, staršie vekové skupiny a jednotlivci už v otázke blahobytu podmieňovali faktor peňazí alebo bohatstva; inými slovami, aby pocítovali blaho a pocit šťastia je nevyhnutné disponovať materiálnymi statkami a byť finančne zabezpečení. Napríklad, pre deti, ktoré pochádzajú z nekompletných alebo rozvedených rodín je typická túžba po rodičovi, s ktorým nežijú, resp. aspoň možnosť vidieť druhého rodiča častejšie, čo potvrdzuje skôr emocionálny charakter a psychologický aspekt blahobytu.

Z hľadiska rodových rozdielov bolo ťažké nájsť rozdiely medzi najmladšími respondentmi, teda žiakmi základných škôl, avšak medzi staršími žiakmi a študentmi stredných škôl sme isté rozdiely vo vnímaní blahobytu zaznamenali. Napríklad, dievčatá vnímali pocit šťastia cez prizmu dostatku nového a moderného oblečenia alebo iných prvkov súvisiacich s módou a vizážou. Na druhej strane, chlapci starší ako 16 rokov podmieňovali blahobyt vlastníctvom luxusných áut, domov, športových aktivít a iných potešení, ktoré sú nevyhnutné pre dosiahnutie ich šťastia.

V kategórii sociálneho pozadia a statusu bol faktor odlišenia ešte jasnejší. Deti a mladí ľudia z menej finančne zabezpečených rodín spomínali peniaze a luxusný životný štýl ako aj materiálne koncepcie ako je bývanie a vlastníctvo automobilu oveľa dôraznejšie. Tu sa však primárne rozchádza vnímanie blahobytu medzi deťmi a mládežou – deti oveľa častejšie spomínajú potrebu kompletnej, dobrej a šťastnej rodiny, nájdenie lásky a pocity zblíženia s iným pohlavím a vzťahy s kamarátmi.

Úroveň aktivizácie je typická skôr pre staršie deti a mládež, ktorí už majú nejakú pracovnú skúsenosť z brigády alebo letných pracovných dohôd a na základe toho si uvedomujú dôležitosť peňazí, aby si mohli plniť svoje sny a dosahovať pocit šťastia zo svojej vlastnej zásluhovosti. Materiálny blahobyt je teda veľmi dôležitým prvkom aktivizácie, ktorý tiež evokuje primárne pocity blahobytu, zabezpečenia ako aj pocitu blaha vo svojom bezprostrednom okolí. Naopak, mladšie deti spravidla vyjadrovali nespokojnosť, keď ich rodičia musia tvrdo a dlho pracovať, aby zabezpečili blahobytu a podporu svojej rodiny.

Z hľadiska úrovne vzdelania bolo prakticky nemožné selektovať rozdiely vo vnímaní blahobytu, nakoľko sme mali len jedného respondenta, ktorý študuje na univerzite v porovnaní s počtom žiakov a študentov základných, resp. stredných škôl. Rovnako bolo nejednoznačné vymedziť hranice pre študentov stredných škôl, keďže študujú rôzne oblasti a v rôznych formách štúdia. Napríklad, neboli sme schopní identifikovať názory študentov športových gymnázií a ich očakávania v kariére, ako napr. víziu štúdia na športových fakultách alebo dosiahnutie významných športových úspechov doma, či v zahraničí. V tomto prípade sme identifikovali študentku, ktorá má výrazný záujem študovať medicínu a uplatniť sa ako doktorka, čo pre ňu predstavuje víziu blahobytu. Jedna fokusová skupina pozostávala zo študentov, ktorí sa pripravujú na pozíciu kuchárov a kaderníkov, avšak ich vízia úspechu sa začína až samotnou prácou, finančnou nezávislosťou od rodičov a perspektívou kariérneho rastu. Jedno dievča z tejto skupiny priznáva, že napriek svojmu štúdiu nebude schopná vykonávať povolanie, ktoré študuje kvôli zdravotným problémom a alergiám.

Napriek skutočnosti, že v našom výskume sa zúčastnili aj respondenti rómskeho etnika, nebolo možné identifikovať výrazné rozdiely v posudzovaní a hodnotení blahobytu, či už z objektívneho alebo subjektívneho – psychologického hľadiska.

Správa OECD konštatuje, že existujú výrazné rozdiely v blahobyte detí a mládeže naprieč európskymi krajinami. Napríklad, deti z bohatších domácností majú lepšie materiálne životné podmienky a v priemere vyššiu kvalitu života. Na Slovensku, deti s lepším socio-ekonomickým pozadím majú vyššiu mieru gramotnosti v porovnaní s deťmi s horším socio-ekonomickým pozadím. Pre porovnanie, nie je merateľný významný rozdiel medzi deťmi a mládežou na základe deklarovaného zdravotného stavu.

Priamy kontakt s deťmi a mladými ľuďmi na Slovensku odhalil, že samotný problém porozumenia konceptu a dimenziám blahobytu predstavuje kľúčovú doménu. Respondenti v projekte MyWeb mali veľké problémy definovať pocity šťastia a vyjadriť mieru spokojnosti ako aj porozumenie úlohám, resp. otázkam, ktoré sme im kládli. Viacerí respondenti, či už v rámci fokusových skupín alebo prostredníctvom individuálnych rozhovorov potrebovali príliš veľa času na porozumenie zmyslu otázok a pri prieskume sme potrebovali respondentov viac nabádať a inšpirovať pre zodpovedanie hlavných tém. Pre účastníkov prieskumu tak bolo príliš náročné definovať a operacionalizovať blahobyť podľa teoretických východísk projektu MyWeb.

Na základe týchto zistení sme teda získali prevažne povrchné a jednoduché odpovede, najčastejšie spájané s materiálnou dimenziou ako je luxus, peniaze, autá, bývanie, luxusné dovolenky, avšak častou odpoveďou na otázky bola reakcia „neviem.“ Úlohou anketára bolo teda vysvetliť koncepcie blahobytu detailnejšie, vysvetliť zmysel nášho prieskumu, vrátane spôsobu merania a vyhodnocovania.

Môžeme teda argumentovať, že blahobyť a jeho hlavné domény predstavujú vágne a abstraktné pojmy pre deti a mládež na Slovensku; ako definície niečoho, čo je nejasné pre deti a mládež. Respondentom koncepcie blahobytu evokujú niečo veľmi vzdialené, nekonkrétne, ťažko dostupné a zreteľné skôr pre tie kategórie obyvateľstva, ktoré majú dostatok finančného a hmotného zabezpečenia napriek skutočnosti, že sme sa snažili identifikovať najmä nemateriálne a teda psychologické aspekty blahobytu detí a mladých ľudí na Slovensku.

Záverom môžeme potvrdiť negatívnu skúsenosť a problémy s riešením podobného výskumného projektu na Slovensku. Hlavným problémom prieskumu bol samotný proces získania a regrutácie respondentov, rovnako v prípade fokusových skupín ako aj individuálnych rozhovorov. Motivácia byť účastníkom alebo súčasťou podobného prieskumu je veľmi nízka, hlavným faktorom sa zdá byť finančná motivácia, resp. dary pre účastníkov, čo samotní respondenti navrhovali. Ďalej, stanovisko a prístup učiteľov a zodpovedných pracovníkov, napr. v prostredí základných a stredných škôl je k podobným výskumom značne negatívny. Veľkou výzvou teda zostáva možnosť konkrétneho informovania o možnostiach riešeného projektu, jeho ďalekosiahleho dosahu a implikácie, ktoré poskytuje pre tvorcov politik ako aj relevantné skupiny obyvateľstva. Domnievame sa, že pokus o realizáciu longitudinálnej štúdie, ktorá by merala detský a mládežnícky blahobyť predstavuje pozitívny krok a možnosti zlepšenia súčasného stavu výskumu a jeho podpory zo strany zainteresovaných skupín.

PARAMETRE VÝSKUMU

Projekt MYWeB skúma možnosti realizácie longitudinálnej štúdie – dotazníka, ktorý by pomohol zachytiť ucelený obraz procesu dospievania detí prakticky od narodenia až po ukončenie vzdelávania, vrátane aspektov spojených s prechodom k práci a rodičovstvu. Longitudinálna multidisciplinárna metodika je nevyhnutná pre pochopenie rôznych dimenzií a dynamiky procesov. Kľúčové faktory priechodnosti takejto štúdie predstavujú:

- Prehľad o súčasných relevantných politikách pre deti a mládež
- Zber dát
- Rozvíjanie možností pre aplikáciu longitudinálnej štúdie
- Hodnotenie týchto možností na základe technickej, politickej a finančnej spôsobilosti.

Je dôležité, aby zdravý emocionálny, fyzický a psychický životný štýl začal už od útleho veku človeka. Avšak, realizuje sa veľmi málo európskych komparatívnych výskumov v oblasti sociálnych a pedagogických vied s cieľom zistiť, aké sú najlepšie postupy a prístupy, aby bolo možné účinne presadzovať blaho detí a mladých ľudí. Je potrebný dlhodobý výskum starostlivosti, vzdelávania, voľného času a pohody detí a mladých ľudí, čo môže znamenať značné metodologické problémy.

MYWEB pristupuje k hodnoteniu priechodnosti Európskej longitudinálnej štúdie pre deti a mládež (ELSCYP) rovnovážne, a to prostredníctvom prioritizácie vedeckých ako aj politických imperatívov.

Hľadanie vhodnej rovnováhy medzi vedeckosťou a politickými aspektmi je zaručené prostredníctvom zhodnotenia metodológie, ktorá zabezpečí, že výstupy budú metodologicky robustné, technicky priechodné a finančne rentabilné. Plnoškálová pilotná štúdia v šiestich krajinách predstavuje originálne empirické dáta z terénneho prieskumu, ktoré poskytujú priame dôkazy uplatniteľnosti Európskej longitudinálnej štúdie pre deti a mládež ELSCYP. Zapojenie a spolupráca s viacerými zainteresovanými stranami a partnermi, vrátane politických aktérov na európskej, národnej a regionálnej úrovni zabezpečí, že výstupy projektu budú dostupné pre najširšie spektrum tvorcov politik. Operacionalizácia a príprava výskumného dotazníka pre meranie detského a mládežníckeho blahobytu teda vychádza najmä z aktuálnej politickej agendy. Deti a mladí ľudia sú rovnako prioritnou súčasťou samotného prieskumu.

V rámci skúmania sme zachytili, zozbierali a zrecenzovali relevantné politické dokumenty spoločne s výskumnými a administratívnymi dátami vo vzťahu k detskému a mládežníckemu blahobytu v národnej perspektíve (mapovanie dát pre WP2). Ďalším cieľom tohto balíka bolo operacionalizovať pojem a koncept blahobytu detí a mládeže prostredníctvom individuálnych rozhovorov s odborníkmi na túto problematiku. Analýza dát a rozhovorov predstavuje kľúčovú časť tejto politickej správy. Rovnako sme uplatnili metodiku rýchleho zhodnotenia a systematické prehľady existujúceho výskumného súboru, vrátane literatúry dostupnej v online a tlačovej podobe ako aj nepublikované zdroje (WP3). Po uplatnení kritérií vhodnosti a selektívnej metodológie – robustnosti dát sme na Slovensku identifikovali len jeden relevantný zdroj v rámci literatúry, ktorý obsahuje longitudinálnu metodiku a štyri zdroje v rámci dostupnej literatúry, ktoré sa po selekcii komplexne venujú detskému a mládežníckemu blahobytu. Toto zistenie v zásade korešponduje a potvrdzuje všeobecný predpoklad nedostatočnej informovanosti o možnostiach tzv. longitudinálnej metodológie pri skúmaní blahobytu naprieč dostupnými dátovými zdrojmi na Slovensku. Veľmi dôležitú úlohu projektu zohráva priamy kontakt s deťmi a mladými ľuďmi, ktorú sme realizovali prostredníctvom fokusových skupín a individuálnych rozhovorov vo viacerých lokalitách na Slovensku (WP4). Tieto skupiny zahŕňali štyri kategórie respondentov: deti zo základných škôl, mladí ľudia na stredných školách, neorganizovaní/neangažovaní mladí ľudia a organizovaní mladí ľudia. Na základe výsledkov riešenia fokusových skupín a individuálnych rozhovorov s mladými ľuďmi sme preskúmali a analyzovali rôznorodé porozumenie kontextu blahobytu, jeho hlavných domén, vyjadrenia pocitu šťastia a spokojnosti so životom ako aj psychologické aspekty blahobytu. Ďalej sme formulovali hlavné zistenia ohľadom definičného rámca a operacionalizácie konceptu blahobytu, čo priamo vyplýva zo zistení z terénneho prieskumu a tvorí jadro výskumnej správy na národnej úrovni (WP4).

IDENTITA PROJEKTU

NÁZOV PROJEKTU	Measuring Youth Well-Being (MYWeB) Meranie mládežníckeho blahobytu
KOORDINÁTOR	Professor Gary Pollock, Manchester Metropolitan University. G.pollock@mmu.ac.uk .
KONZORCIUM	Manchester Metropolitan University, UK University of Bremen, Germany Pompeu Fabra University, Spain Ivo Pilar Institute, Croatia University of Debrecen, Hungary Daugavpils University, Latvia Panteion University, Greece Tallinn University, Estonia University of SS Cyril and Methodius, Slovakia University of Lisbon, Portugal Caucasus Research Resource Centres, Georgia University of Essex, UK University of Cambridge, UK Catalan Youth Agency, Spain

FINANCOVANIE

FP7 Framework Programme for Research of the European Union – Coordinating Support action

TRVANIE

30 mesiacov

ROZPOČET

Dotácia EÚ: 1.49 milión EUR

WEB SÍDLO

www.fp7-myweb.eu

VIAC INFORMÁCIÍ

Kontaktujte: Dr. Jaroslav Mihálik, projektový koordinátor pre Slovensko,
jaroslav.mihalik@ucm.sk
www.fsvucm.sk

ĎALŠIE ZDROJE

<http://www.fp7-myweb.eu/slovakia>
<http://www.fp7-myweb.eu/delphi>